

FINDIK PAZARINDA SEKTÖR ARAŞTIRMASI YAPILACAK

thi -Kamuoyunda gündeme gelen ve bazı basın yayın organlarında da zaman zaman yer verilen, fındık alım piyasasında faaliyet gösteren teşebbüslerin anti-rekabetçi uygulamalar içerisinde

buldukları iddialarının değerlendirilmesi amacıyla Rekabet Kurulu (Kurul) tarafından re'sen önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

Bu karara istinaden yürütülen önaraştırma sonucunda 03.11.2016 tarihli Kurul Kararında anılan iddiaları destekler nitelikte bilgi/belgeye ulaşamadığından sektöre yönelik bir soruşturma açılmasına yer olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bununla birlikte fındık sektörüne yönelik olarak ilgili Önaraştırma Raporu'nda bazı tespit ve değerlendirmelere yer verilmiş olup bu hususlar aşağıda sıralanmaktadır:

1) Başta Doğu Karadeniz olmak üzere Karadeniz Bölgesi'nin tamamı için önemli bir ekonomik uğraş olan fındık üretimi son yıllarda önemli yapısal değişikliklere maruz kalmış, bu değişiklikler sektörün kırılabilirliğini ve üreticilerin gelirini önemli ölçüde etkilemiştir. Büyük bölümü belirli ölçeğin altındaki üretim alanlarında fındık yetiştiren üreticilerin, köyden kente göç nedeniyle üretim alanlarından uzakta şehir ve metropollerde yaşamaları fındık üretimini asli uğraş, fındık gelirini de asli gelir olmaktan çıkarmıştır. Bu durumun, özellikle Doğu Karadeniz bölgesindeki üretim alanlarında zirai uygulamaların zamanında ve yeterince yapılmamasına etki ettiği görülmektedir.

2) Zirai uygulama noksanlığı ile birlikte, fındık üretim

verimliliğine etki eden bir başka husus ise ekili fındık alanlarının ortalama yaşının yükselmesi ve bu nedenle de fındık üretim bahçelerinin veriminin düşmesidir. Söz konusu etkenler nedeniyle, fındığın doğal yetiştirme alanı olan ülkemizdeki fındık üretim verimliliğinin Avrupa ülkeleri ve ABD'nin oldukça altına düştüğü gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bu durum fındık hasatına da yansımakta ve Doğu Karadeniz'de bir dönümden elde edilen ortalama fındık hasatı, ABD ve AB ülkelerindekine kıyasen oldukça düşük kalmaktadır.

3) Öte yandan fındık üretiminin yapıldığı kırsal kesimde nüfusun azalması, işçilik maliyetlerinin artmasına ve fındık üretiminde hasat verimliliğinin yanı sıra ekonomik verimliliğin de düşmesine neden olmaktadır. Gerek üretim verimliliğinin düşük olması ve gerekse başta işçilik olmak üzere artan üretim maliyetleri, piyasa fiyatlarının fındık üreticileri tarafından yeterli görülmemesi sonucunu doğurmaktadır.

4) Ayrıca, fındığa ilişkin devlet destekleri nedeniyle, Samsun, Düzce, Sakarya ve çevresindeki verimli düz ovalarda son 30-40 yılda fındık, birçok tarım ürününü ikame eder vaziyete gelmiş ve büyük fındık sahaları oluşturulmuştur. Sulamaya ve makinalı tarıma elverişli bu üretim alanlarında, Doğu Karadeniz bölgesi ile kıyaslandığında kayda değer biçimde daha yüksek üretim ve ekonomik verimlilik elde edilmektedir. Batı Karadeniz'de fındık üreticilerinin arazi koşulları nedeniyle maliyet avantajlarının daha yüksek olması ve bunun fındık gelirlerine yansımaları, Doğu Karadeniz'deki üreticilerin fındık alım fiyatlarından daha fazla şikâyetçi olmalarında etkin bir rol oynamaktadır.

5) Lisanslı Depoculuğun hayata geçirilmemiş olması sektörün bir diğer önemli yapısal eksikliği olarak dikkat çekmektedir. Bireysel ve kurumsal ölçekte yeterli depolama imkânlarının bulunmaması, fındık hasadının ya uygun olmayan ilkel koşullarda depolanması ya da üreticiler tarafından manav olarak adlandırılan toptancılara depolanmak üzere, emanete

verilmesi ile sonuçlanmaktadır. Piyasa teamülü haline gelen Emanetçilik Sistemi yerine, hem fındıkta saklama koşullarının iyileştirilmesi hem de fiyat dalgalanmasının önlenmesi bakımından Lisanslı Depoculuğa geçilmesinin sektör ve üreticiler bakımından oldukça önemli olduğu değerlendirilmektedir.

6) Sanayici ve ihracatçı açısından ele alındığında emanetçilik sistemi, üreticilerden çok tedarik zincirinde ara katman olan toptancıların fiyat üzerinde daha etkili olmaları sonucunu doğurmaktadır. Üretici, kısıtlı depolama imkânları dâhilinde fiyatın yükseleceği beklentisi ile malını daha az depolayabilmekte iken toptancılar fiyatların yükseleceği beklentisini daha uzun vadeli satın alabilmektedirler.

7) Fındık fiyatlarını etki eden en önemli unsurun fındık rekoltesi olduğu örlmektedir. Bu nedenle sektörde faaliyet gösteren üreticiden ihracatçıya kadar birçok kesimin rekolte tahminleri üzerinden fiyatlara etki etme çabası dikkat çekmektedir. Bununla birlikte rekolte tahminlerinin bu yıldan itibaren sadece Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yapılacağıının açıklanması bu spekülasyonları önemli ölçüde azaltacaktır.

Tüm bu tespit ve değerlendirmeler sonrasında Kurul konunun daha ayrıntılı ve kapsamlı incelenebilmesi amacıyla fındık piyasasına yönelik olarak sektör araştırması yapılmasına kararı vermiştir. Sektör araştırması, sadece 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde pazarda ihlal niteliği taşıyabilecek hususların tespitinde değil, aynı zamanda sektörün rekabet politikası gözüyle ele alınmasını da amaçlamaktadır. Bu bakımdan söz konusu sektör araştırmasında, sektörün daha sürdürülebilir rekabetçi yapıya ulaşabilmesini teminen yapısal problemlere ilişkin çözüm önerilerinin de yer alması planlanmaktadır.